

OVERGEPLAATSTE KINDEREN HEBBEN MEER BEGELEIDING NODIG

DE HECHTING NA DE WONDE

KINDERZORG Van een centrum voor kindercare naar een pleeggezin. En dan naar een begeleidingstehuis of een internaat. Kinderen in de bijzondere jeugdzorg leggen vaak een moeizaam en complex traject af. Dat proces kan pijnlijk zijn omdat kinderen zich willen hechten aan de belangrijke figuren in hun omgeving. TEKST MARJORIE BLOMME EN NICO KROLS | FOTO BOB VAN MOL | ILLUSTRATIE NORA THEYS



“Een tijdje geleden hadden wij een heel jong kind in de leefgroep dat zich aan haar opvoedster had gehecht”, zegt pedagoge Lieve Mortelmans. Ze werkt bij Het Open Poortje, een centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG). “Toen het kind naar een andere voorziening werd overgeplaatst, maakte dat bij beiden veel los. We hebben het kindje voorbereid op het afscheid. Maar het belangrijkste was dat de opvoedster, met wie het kind een band had gekregen, als hechtingsfiguur werd erkend. Daardoor verwerkte het de overstap beter.”

Mortelmans pleit al langer voor meer aandacht voor wat zij het ‘hechtingsverhaal’ van kinderen noemt bij hun verhuis van de ene voorziening naar de andere. “Als we overplaatsingen niet kunnen vermijden, laten we ze dan zo zorgzaam mogelijk verlopen.”

Samen met De Vlieger in Deurne, een begeleidingstehuis in de bijzondere jeugdzorg, verzamelden Schaek en Mortelmans een aantal concrete voorstellen om overplaatsingen minder traumatisch te maken. “Elke voorziening in Vlaanderen biedt een kwalitatieve, professionele opvang aan,” vindt Johan Hoyberghs, bestuurslid van De Vlieger, “maar dat zoveel kinderen verplaatst worden, is een euvel waar de jeugdzorg al decennia mee kampt.”

ZWAKKE SCHAKELS, ZWAKKE KETTING

Arnold Schaek, directeur van Het Open Poortje: “Het probleem van de overplaatsingen komt onder meer door het versnipperde karakter van de sector. Er zijn tal van opvangmogelijkheden en elke organisatie heeft haar specialisatie en cultuur.”

Sinds een tiental jaar is er wel meer aandacht voor kwaliteitszorg, maar die kan op het vlak van zorgcontinuïteit volgens Mortelmans beter. “Het traject van een kind in de jeugdzorg kun je vergelijken met een ketting. De schakelmomenten tussen de overplaatsingen verdienen meer aandacht. De voorbereiding en de overstap gebeuren het best in samenspraak met de volwassene die het kind op dat moment het meest nabij is.

Het mandaat van de ouder is prioritair, maar ook de begeleider heeft een belangrijke opdracht. Dit laatste is in de hulpverlening nog niet vanzelfsprekend.”

ANGST VOOR HECHTING AAN HET KIND

Bij elke verhuis moet een kind afscheid nemen van wat dierbaar en vertrouwd is: vriendjes in de instelling, begeleiders, soms zelfs broers of zussen. Vaak gebeurt de overgang abrupt zodra er een plaats vrij is. Veerle Wuyts, directeur van De Vlieger: “Elke organisatie heeft haar manier van werken en beperkt zich vaak tot haar takenpakket – al dan niet decretaal opgelegd. Voorzieningen zijn ook terughoudend om zich in te laten met elkaars werking of opvattingen.” Hoyberghs: “Bovendien zijn veel begeleiders bang om uit hun professionele rol te vallen als ze zich te veel zouden hechten aan een kind. Professionaliteit heeft de laatste decennia centraal gestaan in de jeugdzorg. Het psychodynamische aspect en de psychologie van het kind raakten meer op de achtergrond. In meerdere voorzieningen leeft nog altijd het idee dat kinderen zich beter niet hechten aan een tijdelijke figuur, omdat dit hen bij het afscheid telkens een trauma zou opleveren.”

Een kind heeft de biologische drang om zich te hechten en doet dit ook vaak in de voorziening, zegt Wuyts. “Wanneer zo’n kind dan verplaatst wordt, kan je gerust spreken van een existentieel scharniermoment. Bovendien is de kwaliteit van de hechting in de vorige voorziening bepalend voor de volgende hechting. Je krijgt evenwichtiger kinderen als je ze in alle rust laat hechten en als je ze goed voorbereidt op wat zal komen.”

Hoyberghs legt uit dat een kind een positieve hechtingservaring kan gebruiken om ook in de nieuwe voorziening een hechtingsfiguur te vinden. Mortelmans: “De pedagogische beleidskeuzes van organisaties zouden daarom meer op elkaar moeten aansluiten.”

BEGELEIDE OVERGANG VRIJWAART KINDERRECHTEN

De Vlieger en Het Open Poortje stellen in hun gezamenlijke intentieverklaring voor om tijdens een overgang aandacht te schenken aan de hechting van het kind. Er komt liefst een open communicatie tussen de oude en de nieuwe individuele begeleider

INTENTIEVERKLARING

De Vlieger en Het Open Poortje willen voorzieningen intersectoraal aanmoedigen om hun gezamenlijke intentieverklaring te onderschrijven en de ontwikkelingskansen van geplaatste kinderen te vergroten. Ze noemen het “een warme oproep om het welzijn en de relationele dimensie te honoreren naast het vaak transparant denken in protocollen en modules”. De intentieverklaring is bij hen opvraagbaar.



Johan Hoyberghs, Lieve Mortelmans, Arnold Schaek. “Het is ook een verhaal van kinderrechten. Kinderen die overgeplaatst worden, hebben recht op informatie en op veiligheid.”

op gang. Het kind moet informatie krijgen over het nieuwe verblijf, moet kennis kunnen maken met de nieuwe individuele begeleider. De nieuwe individuele begeleider moet worden uitgenodigd in de oude voorziening. Het kind moet afscheid nemen van de leefgroep en van klasgenootjes, moet een individueel contact opbouwen met de nieuwe school.

“SOMS LEEFT NOG HET IDEE DAT KINDEREN ZICH BETER NIET HECHTEN AAN EEN TIJDELIJKE FIGUUR OMDAT HET AFSCHIED HEN EEN TRAUMA ZOU OPLEVEREN.”

Een goede overdracht wordt echter vaak bemoeilijkt door tijdgebrek, personeelwissels en -verloven, of aanslepende onduidelijkheid over de nieuwe bestemming. Schaek: “Het is verbazingwekkend hoe kranig een kind zich gedraagt, hoe snel het zich schijnbaar aanpast. Maar de meerderheid van die kinderen voelt zich niet goed bij een bruske overgang. Het is ook een verhaal van kinderrechten. Ze hebben *recht* op die informatie en op veiligheid.”

► www.ckgopenpoortje.be – ckghops@telenet.be – de-vlieger@skynet.be

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum